

NEJDŘÍV TO HLAVNÍ – NEBO NEJDŘÍV TO NAŠE?

ISTORY TEXT. JAN MICHL

Manifest převážně amerických grafických designérů **Nejdřív to hlavní**, zorganizovaný Rickem Poynozem, lze možná nejsnadněji pochopit jako výraz problémů profesní skupiny, která netrpí nezaměstnaností, která požívá slušné společenské prestiže, jejíž služby patří k nejlépe placeným – a jejíž členové, tím, že se zbavili existenčních problémů, jsou postiženi problémy existenciálními. Celkově působí manifest dojmem vzdechů skupiny přesycených, prosperujících, politicky korektních profesionálů.

Autoři manifestu, aby dodali váhu svému legitimnímu požadavku, že jejich talent by měl být používán i v jiných než reklamních souvislostech a k jiným než ke komerčním účelům, naznačují, že jejich práce v komerčních souvislostech je v podstatě nesmyslná, protože západní společnost vyrábí spousty věcí „přinejmenším nepodstatných“ (rozuměj nepotřebných). Ovšem z kritéria, které pisatelé sami používají pro rozlišení podstatných a potřebných od nepodstatných a nepotřebných věcí, vůbec žádný závěr, že komerční společnost vyrábí nepotřebné věci, neplyne. Právě naopak.

Nepotřebnými věcmi rozumí pisatelé to, co všichni kritikové „nepotřebných věcí“ vždycky pod tímto pojmem rozuměli – totiž věci, které oni sami nepotřebují, což jsou v případě autorů textu věci jako psí suchary, značková káva, krémy proti celulitidě apod. Potřebnými a užitečnými věcmi myslí pisatelé naopak to, co prosazovatelé „potřebných“ věcí vždy tímto slovem rozuměli – totiž ty věci, které sami považují za nanejvýš potřebné a užitečné, v našem případě kvalitní grafická úprava knih, časopisů, vzdělávacích

efektivním tužidlem na vlasy na jedné straně, a kultivovanou grafickou úpravou knihy na straně druhé, spočívá v tom, že to první je nedůležité jako takové, zatímco to druhé je jako takové důležité. To, že by se většina z nás, kteří se v té či oné podobě zabýváme designem, asi shodla na tom, že hodnota kultivované knižní úpravy je vyšší než hodnota efektivního tužidla na vlasy, je pro posouzení užitečnosti obou věcí naprosto nepodstatné. V krizové situaci, kdy jde o život, se lze bez obou věcí dobře obejít, ale v době nekrizové – a komerční společnost je společností doby nekrizové – přispívají obě věci – i když většinou různým uživatelům – k vyšší kvalitě jejich života.

Jestliže každá společenská skupina považuje za hlavní něco, co je součástí specifického světa oné skupiny a co je lhostejné či přímo nepřijatelné pro jiné skupiny, potom lze komerční společnost v mnohém považovat za unikátní řešení radikálního konfliktu zájmů. Typ společnosti, kterou autoři manifestu v podstatě odmítají jako dysfunkční, ve skutečnosti nabízí „to hlavní“ ne pouze jedné z těchto skupin, ale každé skupině, jejíž hlas se dostane na trh, navzdory tomu, že jednotlivé skupiny nemají nejmenší šanci se kdy dohodnout na tom, co „to hlavní“ vlastně je. Že pisatelé manifestu nepovažovali za nutné ztratit ani jedno pozitivní slovo o tom, čeho komerční společnost za dobu své existence dosáhla, svědčí stejně jasně o myšlenkové plytkosti tohoto manifestu jako skutečnost, že se pisatelé ani slovem nezmiňují o výsledcích, jakých dosáhly ony společnosti 20. století, jejichž jediným smyslem existence bylo vytvořit alternativu ke komerční kapitalistické společ-

natožpak k výsledkům společnosti, které se ve jménu alternativy ke kapitalismu pokusily většinu politických a ekonomických svobod zrušit, nezasluhuje, aby byla brána vážně, protože zůstává na úrovni vzdechů – vzdechů přesycených.

Je sotva možno pochybovat o tom, že vysoká úroveň grafického designu v západní společnosti je funkcí právě společnosti obchodu. Je rovněž zřejmé, že žádná jiná společnost v dosavadní historii nepřinesla tak vysokému počtu lidí tak vysokou životní úroveň jako společnost tržní. Pouze v západní společnosti se to, co jinde bylo a zůstalo výhradou a luxusem vyhrazeným mocným a bohatým, stalo postupně vlastnictvím širokých vrstev obyvatelstva. Komerční, tržní společnost umožnila v míře do té doby nevídané, aby stále víc lidí mohlo „to hlavní“ definovat podle svého. Západní systém ekonomického růstu poskytl největší finanční zisky těm inovátorům, kteří zlepšili životní styl a životní úroveň velkého počtu méně bohatých, nikoliv malého počtu velmi bohatých. A je možno se domnívat, že globální kapitalismus, navzdory svému „tvořivému ničení“, přinese vysokou životní úroveň i lidem mimo západní svět. Je pravda, že tržní společnost není a nikdy nebude ideální společností. Autoři a signatáři manifestu nejsou jediní, kterým mnoho jevů komerční společnosti leze na nervy a kteří mnohé z nich shledávají politováníhodnými. Problém je ale v tom, že bude-li každý prosazovat pouze „to hlavní“, jestliže každý bude žádat svět šitý na svou míru a zároveň, tak jako autoři manifestu, odmítat systém, který dovoluje, aby víc než jedna skupina mohla prosazovat věci, které považuje za důležité, vyvstává reálné nebezpečí, že si nakonec podřežeme větev, na které všichni sedíme. Je bezpodmínečně třeba, abychom byli s to v hlavě udržet ne pouze jednu, ale hned dvě myšlenky zároveň: nejde jenom o to prosazovat to, co chceme, jde zároveň o zachování politického a ekonomického rámce, který dovoluje, aby jak my sami, tak i „jiní“ mohli sledovat své vlastní zájmy a prosazovat to, co považují za „to hlavní“. Existence takového rámce je podle všeho hlavním pramenem a jedinou zárukou naší prosperity. Zde spočívá elementární krátkozrakost tohoto rádooby dalekozrakého manifestu: jeho pisatelé zřejmě nechápou, že jejich „nejdřív to hlavní“ ve skutečnosti znamená „nejdřív to naše“. To chce ovšem každý. *